

УДК 316.334:796

Ю. В. МОСАЄВ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУТБОЛЬНИХ ДЕРБИ КРАЇН СХІДНОЇ АЗІЇ

Стаття присвячена розгляду соціальних теоретичних особливостей футбольних дербі країн Східної Азії. Висвітлено соціальні передумови та закономірності футбольних дербі в країнах Східної Азії. Проаналізовано особливості футбольних дербі в різних частинах Східної Азії залежно від соціальних та демографічних особливостей регіонів.

Ключові слова: футбольне дербі, дербі Китаю, дербі Японії, дербі Північної та Південної Кореї.

Футбольні дербі є одним з головних соціальних індикаторів розвитку футболу та однією з його характеристик як соціального явища. Країни Східної Азії мають достатньо низькі показники розвитку футбольного та дербійного господарства, до того ж воно формувалося вертикально за допомогою транснаціональних компаній.

Вчені спеціально не досліджували соціальні особливості футбольних дербі в Аргентині, здебільшого цією проблемою переймаються спортивні журналісти та спеціалісти з футбольної аналітики та інформації. Цей аспект соціальної реальності у вітчизняній соціології не є вивченим.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз соціальних особливостей футбольних дербі країн Східної Азії.

Азія є найнерозвиненішою з погляду футболу частиною Світу. Про це свідчать виступи представників цього континенту на світових футбольних форумах. Це зумовлено, зокрема, азійським менталітетом, який базується на етичних і філософських принципах конфуціанства.

Більшість азійців не сповідують конкурентної боротьби, оскільки вважають, що вона енергетично спустошує як особистість, так і соціальні групи, незалежно від їх масштабів [6]. Водночас сьогодні можна стверджувати про існування філософії китайського народу у сфері мистецтва ведення війни. Головним чином воно викладене в працях Сунь-Цзи [7]. У них наведено багато прикладних принципів, які спрямовані на вирішення проблем, що виникають у межах проведення тих чи інших військових конфліктів або антитерористичних операцій. Розвиток особистісно спрямованого світогляду та індивідуалізованих суспільств за зразком З. Баумана [1] призвів до того, що на сьогодні це мистецтво активно використовують у міжособистісному спілкуванні та міжособистісних відносинах. Тобто уявлення про війну еволюціонувало від групового і міжгрупового до індивідуального рівня.

Саме ідеї Сунь-Цзи зараз є дуже популярними у формуванні міжособистісної боротьби [5; 10]. На нашу думку, це зумовлено зібраністю й ви-

соким рівнем інтелектуальної складової. Усі ці фактори втілюються в традиційних для регіону видах спорту (настільному тенісу, бадмінтоні, ушу, карате тощо). Водночас принципи ігрових видів спорту, що були створені в Європі за ініціативою британських військовослужбовців (футбол, хокей, гандбол, регбі, крикет), передбачають агресивну контактну боротьбу як на міжособистісному, так і на міжгруповому рівнях. Інтелектуальна складова в цих видах спорту наявна, але не є визначальною в так званих “епічних точках”, коли вирішуються окремі результати ігрових протистоянь, вони залежать здебільшого від фізичних якостей окремих спортсменів, які можуть у конкретний момент часу застосувати фізичне зусилля, що змінить результат у той чи інший бік. І саме це не сприяло розвитку як футболу, так і системи футбольних дербі в країнах Азії і країн Східної Азії зокрема.

Під країнами Східної Азії в межах нашого регіонального уявлення на мапі футбольних дербі ми розглядаємо такі країни, як Китай, Японія, Південна та Північна Кореї. Почнемо наше дослідження з найуспішнішої у футбольному плані країни регіону Південної Кореї.

Поширення футболу на Корейському півострові почалося близько 120 років тому, в кінці XIX ст. Футбол був завезений у країну матросами англійського військового корабля “Летюча рибка”, які висадилися в порту Чемульпо (нині Інчхон) у 1882 р. Більш або менш систематичне поширення на корейській землі футбол набув з 1904 р., коли він став одним з предметів в Урядовій школі іноземних мов [4]. Як бачимо, ми маємо справу з класичною схемою – розвиток футбольного дискурсу відбувався за британською схемою, яка тоді розглядала ігрові види спорту й футбол зокрема як елемент неформальної дипломатії, але, на відміну від країн Європи та Південної Європи, в Азії й Кореї цей процес не набув такого поширення.

Уперше Корея вийшла у фінальну частину чемпіонату світу з футболу в 1954 р. Турнір проходив у Швейцарії. Прилетівши туди за кілька годин до початку першого матчу, корейці програли збірній Угорщини, одній з найсильніших на той час команд, з рахунком 0:9, а потім і збірній Туреччини з рахунком 0:7, встановивши своєрідний “рекорд” за пропущеними м’ячами [4]. І після цього розпочався повноцінний розвиток футболу та системи футбольних дербі на корейському півострові. Головне, що в країні розвинулася міжгрупова агресія. Її причиною стали наслідки громадянського конфлікту, який відбувся на теренах Кореї в 1950–1953 рр. [3]. Головний наслідок цього військового конфлікту – це поділ корейського півострову на дві окремі країни (Південну Корею і Північну Корею), що став початком соціокультурних протистоянь, які ми називаємо футбольним дербі.

Подальший розвиток футболу в Південній Кореї не був професійним і мав здебільшого регіональну основу, що за особливостями проведення національних футбольних першостей не є типовим. І тільки національна збірна з футболу стала відображенням розвитку місцевого футболу. Завдяки цьому збірна Південної Кореї стала одним з лідерів азійського футболу, яким залишається й досі.

На думку В. Гуєнкова, ці успіхи стали можливими багато в чому завдяки підтримці з боку Кореїської професійної футбольної ліги. Корея першою з азійських країн організувала в 1983 р. професійну футбольну лігу, що не тільки підвищило рівень корейського футболу, а й підштовхнуло інші азійські країни до наслідування прикладу Південної Кореї [4]. Система футбольних дербі в Південній Кореї, як і в США, була створена штучно, оскільки футбольні клуби створені не простими вболівальниками, а великими національними й міжнародними компаніями, які за європейськими мірками створили низку футбольних клубів. Саме тому всі футбольні дербі здебільшого мають промисловий та корпоративний характер.

Класичним для Південної Кореї є протистояння футбольних клубів “Соннам Ірхва Чхонма” та ФК “Сеул”. Це футбольне дербі не є характерним для європейських футбольних дербі, оскільки в основі промислове та релігійне протистояння. Промислове чи корпоративне футбольне дербі, на нашу думку, є таким, тому що в його соціальній основі лежить протистояння між футбольними клубами, які фінансово підтримуються промисловими, фінансовими групами або транснаціональними компаніями. Так, футбольний клуб “Сеул” представляє транснаціональну компанію LG, а його безпосередній візаві – компанію “Тониль груп”, що є найбільшим промисловим картелем Південної Кореї. Інший соціально-економічний фактор цього футбольного дербі полягає в тому, що воно має також релігійні основи, як класичне шотландське дербі (“Рейнджерс” та “Селтік”). Тільки в Південній Кореї це більш тенденційне протистояння. Воно полягає в протистоянні традиційних вірувань, які є характерними для Південної Кореї й так званої релігійної течії “муністів”. Керівником цієї релігійної течії є Мун Сон Мен, який і є власником футбольного клубу “Соннам Ірхва Чхонма” [9].

Жанр корпоративних футбольних дербі не вичерпується класикою футбольних дербі країни. Іншим футбольним корпоративним дербі Кореї є протистояння футбольних клубів “Сеул” та “Сувон Самсунг Блюїнгз”. Як ми вже з’ясували, “Сеул” належить компанії LG, тоді як уже в назві його опонента є слово “Самсунг”, що говорить про вплив цього світового гіганта побутової техніки та електроніки. Крім того, сьогодні це футбольне дербі набуло й субрегіонального характеру, коли вони “Сеул” став столичним футбольним клубом, а “Сувон Самсунг Блюїнгз” залишився провінційним. Футбольний клуб “Чонбук Хьонде Моторс” робив спробу зробити актуальними паралельне корпоративне футбольне дербі, яке б поширювалося на протистояння з клубами гігантів електроніки. Та воно було актуальним кілька років, коли “Чонбук Хьонде Моторс” був лідером національної першості з футболу. Водночас “Ульсан Хьонде” допоміг футбольному клубу “Чонбук Хьонде Моторс” з його вболівальниками створити класичне місцеве протистояння, що відповідає всім умовам саме місцевого футбольного дербі. Та все ж це дербі є провінційним. Значного поширення набуло так зване природне дербі, яке становлять футбольні клуби “Пхохан Стилерс” та “Пусан Ай Парк”. Вони є найголовнішими футбольними клубами Південної Кореї, а на початку 90-х рр. ХХ ст. навіть були лідерами національної корейської першості.

Зовсім інша ситуація в Північній Кореї. Загалом ситуація в цій країні є інформаційно ізольованою. Про це свідчить такий факт. На території Північної Кореї користуватися Інтернетом можуть лише співробітники деяких установ. Для всіх інших жителів КНДР доступна національна комп'ютерна мережа – Кванмен. Центр комп'ютерної інформації Північної Кореї відповідає за наповнення цієї мережі. Він вивантажує з Інтернету нейтральні в ідеологічному плані матеріали, на зразок природничонаукової й технічної інформації, і закачує їх у Кванмен [2]. Як бачимо, ці факти говорять про те, що не варто довіряти інформації, яка на сьогодні є доступною з корейських джерел, але задля порівняння ми її не можемо ігнорувати. Тим більше, що вона є красномовною.

Сьогодні загальновідомо, що в Північній Кореї за всю історію проведення футбольних першостей сформувався паралельний дербійний трикутник, дуже характерний для тоталітарних та посттоталітарних держав. Він схожий на дербійну систему СРСР “сталінської доби”, югославську “доби Б. Тіто”, Болгарії й деяких інших країн. У межах класики такого трикутника повинні функціонувати футбольні клуби армії, правоохоронних і спецслужб. Ці дві вакансії є характерними в ролі константи й подібних дербі. Варіативною частиною таких дербі може бути футбольний клуб, що має неформальну назву “народний”. У СРСР таким був московський “Спартак” (фінансувався за рахунок харчової промисловості), у Болгарії – софійський “Левські” (спортивний клуб, який об'єднав спортивні фонди навколо знаменитого болгарського спортсмена), у Югославії – клуб “Динамо” з міста Загреб (за рахунок протистояння Сербії та Хорватії, яку фінансувала хорватська еліта). У межах Північної Кореї таким джерелом фінансування став столичний муніципалітет.

Проте основний пріоритет у Північній Кореї має армійський клуб “25 квітня”, який базується в столичному місті Пхеньян. Йому протистоїть однойменний столичний футбольний клуб. Це футбольне дербі є класичним і місцевим. Альтернативою цьому дербі є класичне паралельне дербі, у межах якого столичним клубам протистоїть “Амноккан” – клуб місцевої служби безпеки. Цей клуб є новим елементом цієї системи, оскільки раніше цю нішу займав футбольний клуб “Локомотив” з міста Синийджу, що представляв залізничну складову країни.

До того ж слід пам'ятати, що багато громадян Північної Кореї страждають від недоїдання, пов'язаного з недосконалою програмою розподілу продовольства в цій країні й підходом “їжа, перш за все, військовим”. Згідно з доповіддю ООН, 60% північнокорейських дітей недоїдають, а 16% страждають від голоду [2]. Тому така невелика кількість футбольних клубів бере участь у футбольних дербі країни.

Футбол у Японії, як і в інших країнах, є досить розвиненим, але це сталося лише після переходу на професійні рейки. Місцева Джей-ліга розпочала свою діяльність у 1993 р. як професійна ліга з 10 команд. Перший сезон пройшов з 15 травня до 15 грудня. До 2004 р. чемпіонат проходив у два етапи. Кожен етап проходив у два кола [8]. Сьогодні це найпопулярні-

ше серед футбольних змагань в Азії. Проте в японському соціумі сформована оригінальна система футбольних дербі. Одна з головних її характеристик полягає в тому, що сформована подвійна система паралельності. Класична система футбольних дербі базується на трикутнику, який становлять такі футбольні клуби: “Касима Антлерс”, “Джубило Івата”, “Йокогама Ф. Маринос”. Ці футбольні клуби є найуспішнішими в країні, що дає їм змогу сформувати не тільки систему паралельних, а й місцевих дербі. Система постпаралельних футбольних дербі була сформована через успіхи футбольного клубу “Гамба Осака”. Тепер це протистояння перебуває в стадії протистояння клубів зазначеного нами трикутника із цим клубом з міста Осака. На базі Осаки сформовано й найбільше дербі клубів “Гамба” та “Сересо”.

У Китаї, де розвиток футболу є досить незначним, сформована класична система дербі, що схожа на вже згадуваний класичний японський дербійний трикутник. Його формують Далян Шиде, Шаньдун Лунен, Гуанчжоу Евергранд. Це дербі можна розглядати як дербі префектур. Інші дербі в країні, яких досить мало через загальнонизький рівень розвитку футболу в країні, є провінційними.

Висновки. Незважаючи на деякі особливості, система футбольних дербі країн Сходу Азії суттєво не відрізняється від подібних систем у Європі та Південній Америці. У межах Південної Кореї сформовано класичне дербі, у якому перехресшуються корпоративні та релігійні аспекти.

Список використаної літератури

1. Бауман З. Индивидуализированное общество / З. Бауман. – Москва : Логос, 2005. – 390 с.
2. Вісім цікавих фактів про Північну Корею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://koqysne.co.ua/tsikavi-fakty-pro-koreyu/>
3. Война в Корее, 1950–1953. – Санкт-Петербург : Полигон, 2003. – 360 с.
4. Гуенков В. Корейский футбол вчера и сегодня [Электронный ресурс] / В. Гуенков. – Режим доступа: <http://vestnik.kr/articles/3525.html?print>.
5. Зотов О. В. О логике и структуре трактата Сунь-цзы / О. В. Зотов // Общество и государство в Китае : 25-я научная конференция. – Москва, 1994. – С. 86–95.
6. Кобзев А. И. Философия китайского неоконфуцианства / А. И. Кобзев. – Москва : Восточная литература РАН, 2002. – 606 с.
7. Сунь-Цзы. Трактаты о военном искусстве / Сунь-Цзы. – Москва : АСТ, 2002. – 280 с.
8. J. League schedule [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.j-league.or.jp/eng/tournaments/>.
9. International business; Key Moon Unit Goes Into Default [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.nytimes.com/1998/12/01/business/inter-national-business-key-moon-unit-goes-into-default.html>
10. McNeilly Mark R. Sun Tzu and the Art of Modern Warfare / Mark R. McNeilly. – Oxford University Press, 2001.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2014.

Мосаев Ю. В. Теоретические аспекты футбольных дерби стран Восточной Азии

Статья посвящена рассмотрению социальных теоретических особенностей футбольных дерби стран Восточной Азии. Освещаются социальные предпосылки и закономерности футбольных дерби в странах Восточной Азии. Анализируются осо-

бенности футбольных дерби в разных частях Восточной Азии в зависимости от социальных и демографических особенностей регионов.

Ключовые слова: футбольное дерби, дерби Китая, дерби Японии, дерби Северной и Южной Кореи.

Mosaev Y. Theoretical Aspects of Football Derby East Asia

The article is devoted to theoretical analysis of the social characteristics of the football Derby East Asia. In working out the social prerequisites and regularities football Derby in East Asia. The article analyzes the features of the soccer Derby in different parts of East Asia, depending on social and demographic characteristics of the regions.

The purpose of the article. To carry out theoretical analysis of the social characteristics of football Derby East Asia.

Statement of the problem in General. Football Derby is one of the main social indicators of development of football and is one of its characteristics as a social phenomenon. East Asian countries have relatively low development indicators football and Derbeneva economy, and besides, she formed vertically through multinational companies. That is why she acts the part of our research, a kind of field in which in our opinion is most clearly manifested the main trends of modern Derbeneva movement in the world.

State the research problem. A study of the social features of football Derby in Asia was not engaged in professional scientists involved in social Sciences and sociology in particular, part of this problem was engaged in sports journalists and experts with football intelligence and information. At the same time, this aspect of social reality in domestic sociological thought has not been studied. Besides the problems of football Derby in General is not considered in the Ukrainian sociological thought.

The main part. Asia is undeveloped from the point of view of football continent on the globe. This is evidenced by the speeches of the representatives of this continent in world football forums. This is due to the Asian mentality, which is based on the moral and philosophical principles of Confucianism.

The conclusions. In General, it should be noted that despite some peculiarities system football Derby countries of East Asia is not significantly different from similar systems in Europe and South America. Although within South Korea formed a classic Derby in which are intertwined corporate and religious aspects.

Key words: Football Derby, Derby China, Derby Japan, Derby North and South Korea.